

IVAN OLBRACHT

MUISTELMANI VLADIMIR ILJITŠ LENINISTÄ

Ensi kerran näin Vladimir Iljitšin maaliskuun 16 päivänä 1920, pian sen jälkeen, kun olin saapunut Neuvostojen maahan. Moskovan Suuressa teatterissa oli surujuhlaistunto, joka oli omistettu Venäjän vallankumouksen erään johtajan ja ensimmäisen työläisedustajien Neuvostojen valtion järjestäjän Jakov Mihailovitš Sverdlovin kuoleman ensimmäiselle vuosipäivälle.

Tuota vaikutelmaa en unohda milloinkaan. Teatteri, Euroopan suurimpia, on kullassa ja purppurassa. Parvet ja aitiot pistävät esiin kultaisina puoliympyröinä punaisten seinien ja silkkiesiripujen taustalla. Näyttämön vastaisella puolella oleva kahden parven korkuinen avara tsaarin aitiö katoksineen on myös kauttaaltaan kultaa ja purppuraa. Ja kaikkialla on työläisiä. Heillä on pukunaan nahkatakkeja ja puoliturkkeja, lippalakkeja, puna-armeijalaispäähineitä ja korkeita papaha-lakkeja, valkoisia villaliinoja, neitosilla turkislakkeja ja liinoja; he tulivat kuin kotiinsa, välittömästi ja reippaasti, täyttivät joka ainoan paikan permannolla ja purppurankultaisilla parvekkeilla tsaarin aitiota myöten, asettautuivat istumaan avonaisen näyttämön tuoleille. Näyttämön tausta kuvasi sinertävän harmaata goottilaistyylistä, pilarein koristettua kirkkoa. Pilarien väliin oli pingoitettu leveä punainen kangas, jossa oli kirjoitus „Kaikkien maiden proletarit, liittykää yhteen!“. Vähän alempana oli havuilla kehystetty Sverdlovin muotokuva. Edessä, punaisella kankaalla katetun, koko näyttämön pituisen pöydän ääressä, istuivat vallankumouksen johtajat, Kommunistisen puolueen johtajat, he jotka laskivat uuden aikakauden perustan historiaan.

Vähän ennen istunnon alkua tuli Lenin sivukulissin takaa näyttämölle. Lyhyehkö ja leveäharteinen mies, ruskea parta, päälaki kalju, korkea otsa, joka oli suunnattu eteenpäin kuin valmiina puhkaisemaan kaiken mikä asettuu eteen. Vladimir Iljitš täytti pian viisikymmentä. Hänet otettiin vastaan suosionsoituksin. Ne eivät olleet liian raikuvia, enemmänkin ystävällisiä

kuin riemukkaita. Lenin istuutui puhemiehistön pöydän taakse vapaalle tuolille, laidasta kolmannelle tai neljännelle — paikka ei ollut huomiota ansaitseva. Miksi? Siksi, että täällä hän oli tovereittensa keskellä, tovereiden joiden kanssa oli työskennellyt yhdessä kaksikymmentä viisi vuotta, jotka hän tunsu hyvin ja jotka myös tunsivat hänet hyvin.

Puheenjohtaja piti lyhyen puheen ilmoittaen kokouksen avatuksi. Lenin katsoi kelloonsa, sipaisi kädellään kaljuaan, sitten kosketti kädellään huuliaan, kääntyi jonkun takanaolevan puoleen ja puhui jotain. Katsoin tuohon koko maailman mahtavimpaan mieheen. Kaikki hänestä piirretyt muutokuvat ovat epäonnistuneita. Ne antavat Leninin siristetyille silmille eräänlaisen sarkastisen ilmeen, jota ei ole hänen kasvoillaan, eivätkä näytä, että hänellä on vaaleat hiukset. Leninin silmäkulmista lähtee viuhkamaisesti rypyjä.

Toveri Lenin! Ei enempää eikä vähempää. Mies, jonka aika-kausi toi esiin maanpakolaisuuden ullakkokomeroista ja museokirjastoista ja asetti maailman historian tapahtumien keskiöön.

Hän, jonka ihmismassa nosti syvyyksistään ilmaistakseen epäsointuisen huutonsa hänen selvissä ja kellonkumahuksellujissa sanoissaan, jotta hän voisi takoa aatteen erillään olevien mielteiden sameasta kaaoksesta, jotta hän johtaisi heitä, liittäisi heidät yhteen ja yhdessä heidän kanssaan valloittaisi maailman.

Tuossa hän nousi ja astui näyttämön eteen. Lenin oli pukeutunut kuin jonkin puhtaan työalan työläinen. Ruskea puku, vähän värinsä muuttaneet, laskoksiin painuneet housut. Hän otti puheenvuoron ja muuttui heti päättävämmän ja vielä keskittyneemmän näköiseksi. Hänellä oli voimakas ja kuuluva ääni joskin hieman kumeahko. Sellainen ääni on ihmisillä, jotka liian usein joutuvat pingoittamaan äänijänteitä esiintyessään kokouksissa. Tai ehkä se oli seuraus keuhkohaavasta, jonka eserräläinen Kaplan oli tehnyt luodillaan toissavuonna Michelsonin tehtaalla. Lenin puhui Sverdlovista. Hän puhui rauhallisesti, henkevästi, hänen lauseensa olivat kaikki yhtä selviä, sillä kaikki mitä hän puhui oli tärkeätä: ei tarvinnut mitään erikoisesti korostaa eikä ollut mitään liikaa. Sellaisia olivat myös hänen kädenliikkeensä — varmoja, jyrkkiä, ne eivät sallineet epäilyksiä. Nyrkkiin puristetut kädet nousivat ja laskivat puheen tahdissa; muutamia sulavia ja leveitä eleitä etusormella; päättävä käden heilahdus, — intomieli, joka on kiteytynyt laiksi. Intomieli on hioutunut vankilassa, se on lujittunut karkotuksella, terottunut veljen ja tovereiden hirttopuun alla, karaistunut vastavallankumouksen verisissä nuotioissa.

Mutta puhuiko Lenin ainoastaan Sverdlovista?

Niin, tämän erinomaisen miehen nimen puhuja mainitsi monta kertaa; nytkin Vladimir Iljitš muistelee sitä miten loistava orga-

nisaattori Jakov Mihailovitš oli. Mutta sanottuaan tämän lauseen Lenin siirtyi käsittelemään järjestön ja kurin merkitystä. Ainoastaan ne voivat johtaa Venäjän proletariaatin voittoon. Ilman järjestöä ja kuria, ilman niiden alinomaista lujittamista ei ole mahdollista viedä päätökseen Neuvostovaltion rakentamista ja turvata työväenluokan voittoa koko maailmassa!

Kuka oli Sverdlov, Leninin taistelutoveri ja ystävä? Hän oli aikakauden suuri lapsi, yksi monista, samanlainen vallankumouksen sotilas. Hän oli vallankumouksen synnyttämä ja kuului sille samoin kuin Lenin, vallankumouksen sotilas.

Puhuja kertoi, että Jakov Mihailovitš osasi erittäin hyvin valita työntekijöitä ja aseuttaa heidät kykyjään vastaavaan toimeen. Hän ei tutustunut noihin ihmisiin missään salongeissa tai vastaanottotilaisuuksissa kuten on tapana Lännessä, vaan vankiloissa ja etappiteillä, Siperiassa ja maanpakolaisuudessa. Tästä on tärkeätä muistuttaa siksi, että voitaisiin paremmin korostaa sitä eroavaisuutta, joka on Venäjällä vanhoine vallankumouksellisine perinteineen ja muulla Euroopalla, koska yleensä on välttämätöntä mainita Lännestä, Ententen politiikasta, joka oli täynnä vihaa proletariaasta vallankumousta kohtaan; eurooppalaisten valesosialistien joukossa olevista porvariston käytyreistä; vallankaappausyrityksestä Saksassa; niistä tiedotuksista, joita Neuvostohallitus oli saanut tänä iltana tästä asiasta, saksalaisen kornilovilaisuuden toiveista ja todellisista mahdollisuuksista. Lenin elää vain nykyisyydessä ja tulevaisuudessa. Vallankumous on hänelle kaikki kaikessa, vain siihen ovat kiintyneet hänen ajatuksensa, vain siitä hän puhuu, vain sen hengessä hän elää...

Hän muistuttaa joukoille työn järjestämisen välttämättömydestä ja hänen rauhalliset, henkevät sanansa, hänen päättävät eleensä puhuvat: näin, näin ja näin! Hänen puheensa on vakuuttavaa, mikään ei ole sille niin vierasta kuin imartelu, se on alkeellisten totuuksien ja kokemuksen kieltä. Hän ei siedä tyhjiä korupuheita. Vallankumoukset eivät jätä tarkistamatta ainoatakaan „fraasia”, ja siinä on niiden eräs kaikkein parhaimmista ominaisuuksista... Ja joukot kuuntelevat Leniniä. Tuntuu, että edessäsi on liikkumattomiksi jähmettyneiden päiden valtava pronssinen korkokuva. Tuhannet permannolta ja aatioista kohdistuvat katseet risteytyvät yhdessä pisteessä...

Kaikkien kasvoilla on samanlainen hymy, hiljainen, tuskin huomattava ja lempeä, suuren rakkauden hymy. Sillä Lenin on samaa lihaa ja verta kuin tämä kansanjoukko, eivätkä hänen huulensa ole kertaakaan lausuneet sanoja, jotka eivät olisi samalla myös heidän sanojaan...

Vladimir Iljitš lopettaa puheensa ja poistuu näyttämöltä. Kaikkien läsnäolevien katseet saattavat häntä kulisseille asti.

Ja kansanjoukko, joka hänen puheensa aikana on ollut kangistuneen hiljainen, on taas joutunut jokapäiväisen elämän tyrskyjen valtaan. Katsomo on levoton ja alkaa liikehtiä.

Esiintyy toisiakin puhujia, hekin puhuvat edesmenneestä Jakov Mihailovitš Sverdlovista. Sitten soittamon täyttävät soittajat, nähtävästi samat, jotka soittivat täällä kolme vuotta sitten esikuntaupseereille, siviilikenraaleille ja rikkaille kauppiaille. Alkaa konsertti. Esitetään „Yhdeksäs sinfonia”, Rimski-Korsakovin ja Tšaikovskin sävellyksiä.

Konsertin päätteeksi lauletaan „Kansainvälinen”. Kaikki nousevat; lakit ja papahat, jotka tähän asti ovat olleet päässä, on otettu pois, ja Moskovan Suuressa teatterissa, purppurankultaisessa teatterissa, jossa on kuusi parveketta ja avara tsaarin aitio, tuhatlukuinen työläisten, talonpoikien ja sotilaiden joukko kajauttaa yhtenä valtavana kuorona „Kansainvälisen” säkeet:

„Tää on viimeinen taisto,
rintamaamme yhtykää...”

Länsi-Euroopan proletariaatti vielä toistaiseksi laulaa: „T u l e e viimeinen taisto”. Vain kolme vuotta sitten hekin olivat niin laulaneet.

Yhdeksänkuukautisen Neuvostojen maassa oleskeluni aikana näin ja kuulin toveri Leninin puhuvan useita kertoja.

III Internationalen toinen kongressi, jossa minulla oli onni olla läsnä, avattiin Pietarissa. Sitten se jatkoi työtään Moskovassa. Tästä kongressista minulle jäi kallis muistelu — muistelu Leninistä, suuresta historiallisesta toimihenkilöstä, joka oli aina välitön ja inhimillinen.

Kun Toimeenpanevan Komitean jäsenet olivat asettuneet paikoilleen puhemiehistössä, tuli näyttämölle myös Lenin. Hän silmäili valtavan suurta kokoussalia ja sitten jostain syystä laskeutui permannelle ja lähti kulkemaan käytävää pitkin salin perälle. Kaikki kääntyivät ja seurasivat häntä katseellaan. Perimmäisissä riveissä istui Leninin vanha ystävä, sokea pietarilainen työmies, vallankumoustaistelija Selgunov. Hän oli eräs kaikkein vanhimmista Vladimir Iljitšin elossa olevista ystäväistä. Hän oli työskennellyt yhdessä Leninin kanssa salaisissa opintokerhoissa, ottanut osaa melkein kaikkiin niinä aikoina suoritettuihin poliittisiin kampanjoihin, levittänyt lentolehtisiä, vuonna 1895 oli „Taisteluliiton” ensimmäisten jäsenten joukossa, ja kun vuonna 1900 alkoi Leninin toimittamana ilmestyä „Iskra” lehti, oli Selgunov sen innokas levittäjä. Hän osallistui Lokakuun vallankumouksen valmistamiseen, mutta oli jo sokea, kun se koitti.

Kun Lenin tuli hänen tuolinsa luo, sanottiin siitä sokealle bolševikille. Selgunov nousi, otti pari askelta Vladimir Iljitšiä kohti, ja kaksi vallankumoustaistelijaa suuteli tulisesti toi-

siaan. Ja siinä kaikki. Minusta näytti, etteivät he sanoneet toisilleen sanaakaan. Siitä huolimatta tämä kohtaaminen oli kaunis inhimillisyytensä vuoksi. Sen jälkeen Lenin palasi näyttämölle ja pian alkoi istunto.

Vladimir Iljitsistä minulle on jäänyt vielä eräs, ulkonaisesti vähäpätöinen, mutta miellyttävä henkilökohtainen muistelu.

Minä kirjoitin laajan artikkelin Tšekkoslovakian tilanteesta „Internationale” aikakausjulkaisua varten, joka ilmestyi monilla kielillä. Tietääkseni se oli ensimmäinen seikkaperäinen tiedotus syntymämaastani. Artikkelini, joka oli kirjoitettu Kudrinskaja kadulla sijaitsevan Tšekkiläisen Neuvoston toimeksiannosta, nähtävästi lähetettiin puolueen Keskuskomiteaan. Minä muuten en tiennyt siitä mitään. Myöhemmin sain tietää, että Lenin oli lukenut sen. Olin hyvin hämmästynyt, kun näin, että artikkelini oli julkaistu kokonaisuudessaan „Internationale” nimisessä kokoelmassa. Näin Lenin sai tietää olemassaolostani.

Kevään loppupuolella saapui Tšekkoslovakiasta toveri Šmeralin johtama tšekkiläisten kommunistien edustajisto. Pian tulonsa jälkeen Šmeral kutsuttiin Leninin luo. Šmeralin kirjassa „Totuus Neuvosto-Venäjistä” päiväyksen „Perjantai, toukokuun 21 p.” alla on vain seuraavanlainen kirjoitus: „Tänä iltana olin Leninin luona hänen asunnossaan Kremlissä”. Eikä sanaakaan enempää, vaikka muut tämän kirjan luvut ovat hyvin yksityiskohtaisia. Mistä Lenin oli puhunut toveri Šmeralin kanssa jäi tietymättömäksi¹. Mutta erästä seikasta Šmeral kertoi minulle.

„Miten toverianne miellyttää Neuvosto-Venäjä? — kysyi Lenin. — Onko hän johonkin tyytymätön?” — „Hän on tietenkin ihastunut Neuvostojen maahan”, — vastasi Šmeral. Sitten muistettuaan äkkiä jotain lisäsi: „Hän ei saa vain hankittua mistään tulitikkuja”. Lenin naurahti tuolle leikkipuheelte, työnsi käden taskuunsa ja veti esiin tulitikkulaatikon: „Tämä on hänelle minulta”.

Leninin tulitikkulaatikkoa, tietysti jo tyhjää, säilytin jonkin aikaa kirjoituspöytäni laatikossa. Siihen aikaan todellakin kärsittiin Moskovassa suurta tulitikkujen puutetta, ja me jouduimme laskeutumaan toisen Neuvostojen talon viidennestä kerroksesta alakertaan, jonka keittiössä porisi aina kiehuva vesi, ja sytyttämään omatekoiset savukkeemme hellan liekistä.

Tulitikkurasia. Eloton puinen esine. Mutta se oli kuitenkin Leninin lahja. Ja se oli minulle hyvin rakas...

¹ Ks. B. Šmeralin muistelmia tässä kirjassa. — *Toim*